

Sygn. akt III CZ 400/22

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Karol Weitz

w sprawie z wniosku W. W. i B. W. z udziałem R. C., N. G.
i M. L. (następców prawnych E. C.)
o zniesienie współwłasności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 lutego 2023 r.
w Izbie Cywilnej w Warszawie,
zażalenia uczestników
na postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach
z 9 lipca 2021 r., sygn. akt V Ca 66/20,

1) oddała zażalenie,

2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Siedlcach na rzecz adwokata J. U. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej poprzedniczce prawnej skarżących E. C. w postępowaniu zażaleniowym.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 9 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach odrzucił skargę kasacyjną uczestniczki E. C. od postanowienia tego Sądu z 29 października 2020 r. oddalającego jej apelację od postanowienia Sądu Rejonowego

w Mińsku Mazowieckim z 14 listopada 2019 r. znoszącego współwłasność nieruchomości zabudowanej działki nr 3123 położonej w M. przy ul. [...] objętej KW [...].

Przyczyną odrzucenia skargi było stwierdzenie, że wskazana przez skarżącą wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 170 000 zł obejmująca wartość całej nieruchomości, w rzeczywistości wynosi niewiele ponad 56 000 zł, ponieważ udział uczestniczki w tej nieruchomości stanowi 1/3 części, a w sprawach o zniesienie współwłasności skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150 000 zł (art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c.).

Sąd Okręgowy miał na względzie, że w sprawach działowych, wartość przedmiotu zaskarżenia wyznacza wartość konkretnego interesu lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek odwoławczy. Uczestniczka w apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczyła na kwotę 100 zł, nie kwestionowała przy tym zasady podziału, a jedynie sposób jego przeprowadzenia, uznając go za krzywdzący z uwagi na dokonanie zmiany dotychczasowego korzystania przez nią z nieruchomości. Określając zatem wartość przedmiotu zaskarżenia w sposób odpowiadający rzeczywistemu interesowi uczestniczki w zaskarżeniu orzeczenia, nie sposób – w ocenie Sądu Okręgowego - uzyskać kwoty przekraczającej 150 000 zł, skoro wartość całej nieruchomości wynosiła 170 000 zł.

W zażaleniu na to postanowienie uczestniczka domagając się jego uchylenia, zarzuciła naruszenie:

- art. 233 § 1 w zw. z art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 519¹ § 4 pkt. 4 k.p.c. przez jego wadliwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że wartość przedmiotu zaskarżenia w zakresie skargi kasacyjnej wyznaczała równowartość udziału w nieruchomości przypadającego uczestniczce, nie zaś wartość całej nieruchomości a w sprawie, że względu na wartość przedmiotu sporu, skarga kasacyjna nie przysługuje;

- art. 233 § 1 w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. przez samodzielne dokonanie przez Sąd Okręgowy ustaleń wymagających wiadomości specjalnych - ustalenie faktycznej wartości nieruchomości oraz udziału przypadającego uczestniczce, co skutkowało bezpodstawnym ustaleniem, iż wniesienie skargi kasacyjnej jest niedopuszczalne z uwagi na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia;

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż wnioskodawczyni w zakresie wniesionej przez nią apelacji nie podważała przyjętej przez Sąd zasady podziału a wartość przedmiotu zaskarżenia w zakresie skargi kasacyjnej nie przekroczyła 150 000 zł, w sytuacji, gdy brak było możliwości bezspornego ustalenia tej okoliczności z uwagi na brak określenia w niniejszej sprawie wartości nieruchomości objętej podziałem.

Postanowieniem z 27 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy zawiesił postępowanie kasacyjne z uwagi na śmierć uczestniczki E. C.. Postanowieniem z 7 lipca 2022 r. podjął natomiast zawieszone postępowanie kasacyjne z udziałem następców prawnych skarżącej – R. C., N. G. i M. L..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach dotyczących zniesienia współwłasności, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych.

Skarżąca negując zasadność odrzucenia skargi kasacyjnej po pierwsze uznaje, że jej interes prawny w zaskarżeniu należy identyfikować z wartością całej nieruchomości objętej działem (170 000 zł), a po wtóre zarzuca, że rzeczywista wartość nieruchomości nie została w toku postępowania ustalona, nie można zatem twierdzić – przed dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego – że wartość jej interesu majątkowego w zaskarżeniu orzeczenia Sądu drugiej instancji nie przewyższa progu zaskarżenia kasacyjnego. Stanowisko to nie zasługuje na podzielenie.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w sprawach działowych, do których należą sprawy o zniesienie współwłasności, wartością przedmiotu zaskarżenia nie jest wartość całego dzielonego majątku, ale wartość interesu majątkowego, którego dotyczy zaskarżenie. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału przysługującemu uczestnikowi wnoszącemu skargę kasacyjną nawet, gdy orzeczenie zaskarżono w całości (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, niepubl.). Wyjątek od tej zasady zachodzi, gdy skarżący podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004,

nr 4, poz. 60; z 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, niepubl., z 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, niepubl.; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, niepubl.; z 1 czerwca 2011 r., II CZ 27/11, niepubl.; i z 18 marca 2015 r., I CZ 22/15, niepubl.).

Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji na podstawie akt sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lutego 2015 r., V CSK 239/14, niepubl., z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, niepubl., z 18 marca 2015 r., III CSK 419/14, niepubl., z 19 czerwca 2015 r., IV CZ 16/15, niepubl., z 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15, niepubl., i z 13 stycznia 2017 r., III CZ 61/16, niepubl.).

Odpowiednie stosowanie art. 19-24 k.p.c. do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (art. 398²¹ w związku z art. 368 § 2 k.p.c.) nie może uzasadniać jej aktualizacji przez podwyższenie ponad wartość dotychczasową, a tożsamość zakresu rozstrzygnięcia kwestionowanego w apelacji i w skardze kasacyjnej wyłącza dopuszczalność oznaczenia w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie innej niż w apelacji. W sytuacji gdy skarżąca składała apelację od postanowienia Sądu pierwszej instancji, wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może jedynie odpowiadać wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji, o ile nie została ona uwzględniona w całości, nie jest natomiast możliwe określenie jej na kwotę wyższą. Założenie to może podlegać wyjątkom w sytuacji, gdy apelacja została złożona nie tylko przez uczestniczkę, ale także przez wnioskodawców lub wartość przedmiotu zaskarżenia została określona w apelacji wadliwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2014 r., III CZ 11/14, niepubl.; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, niepubl.; z 30 maja 2007 r., IV CSK 120/07, niepubl.; z 22 kwietnia 2002 r., UZ 11/02, OSNP – wkł. 2002, nr 17, poz. 7; z 22 czerwca 2018 r., II CZ 30/18, OSNC-ZD 2019, nr C, poz. 39, z 18 grudnia 1996 r., I CKN 21/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 42, z 19 czerwca 1997 r., III CZ 25/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 162, i z 7 kwietnia 2017 r., V CZ 26/17, niepubl.).

We wniosku wnioskodawcy oznaczyli wartość nieruchomości objętej postępowaniem na kwotę 170 000 zł (k. 3). Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim

postanowieniem z 14 listopada 2019 r. zniósł współwłasność działki nr [...]– bez dopłat pieniężnych - w sposób szczegółowo określony w sentencji rozstrzygnięcia, dzieląc ją na trzy części, zgodnie z mapą sporządzoną przez biegłego geodetę R. K., przy czym poprzedniczce prawnej skarżących przydzielona została działka nr [...]3, a wnioskodawcom W. W.i B. W. działki: nr [...]1 (obciążona osobistą dożywotnią służebnością korzystania z pomieszczenia ubikacji na rzecz małżonków E. C. i R. C.) i nr [...]2 (obciążona osobistą dożywotnią służebnością korzystania ze studni na rzecz małżonków E. C. i R. C.).

Poprzedniczka prawna uczestników w apelacji, która została w całości oddalona, określiła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 100 zł (k.168). W apelacji nie negowała wartości przedmiotu zniesienia współwłasności (170 000 zł), a kwestionowała jedynie sposób zniesienia współwłasności działki nr [...]. Stała na stanowisku, że jest on dla niej krzywdzący, prowadzi bowiem do przesunięcia granicy dotychczasowego sposobu korzystania z nieruchomości przez zwężenie przyznanej jej działki o cztery metry i w konsekwencji nierównomiernego podzielenia ogólnej szerokości działki. Jako niekorzystne oceniła także przyznanie jej całości działki pod budynkiem mieszkalnym, w sytuacji, gdy użytkuje tylko 1/3 budynku, a pozostała część jest jej niepotrzebna, a dodatkowo znajduje się w bardzo złym stanie technicznym (k. 168 -169).

W skardze kasacyjnej - w której interes majątkowy w zaskarżeniu niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia nie uległ zmianie – wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczyła na kwotę 170 000 zł (k. 237), odpowiadającą wartości całej nieruchomości.

Wbrew zarzutom zażalenia nie zaistniał jeden z opisanych wyżej przypadków, w których wartość przedmiotu zaskarżenia może przekraczać wartość udziału przysługującego skarżącym. W skardze kasacyjnej nie negowano bowiem dopuszczalności zniesienia współwłasności, a jedynie sposób jego przeprowadzenia, w zakresie w jakim nie odpowiadał dotychczasowemu sposobowi korzystania z nieruchomości. Sąd Okręgowy trafnie zatem uznał, że skoro wartość całej nieruchomości wynosiła 170 000 zł, a udział uczestniczki w tej nieruchomości wynosił

1/3 części, to w odniesieniu do wartości nieruchomości wyrażał się jedynie kwotą w granicach niewiele ponad 56 000 zł.

Negując na etapie postępowania kasacyjnego wartość nieruchomości objętej postępowaniem skarżący nie uwzględniają, że wskazana we wniosku wartość przedmiotu sprawy, która nie została sprawdzona i zmodyfikowana przez sąd z urzędu przed doręczeniem wniosku, albo na zarzut ich poprzedniczki prawnej podniesiony przed wdaniem się w spór, co do istoty sprawy (art. 25 k.p.c.) pozostaje aktualna w postępowaniu apelacyjnym (art. 368 § 2 k.p.c.) i kasacyjnym (art. 368 § 2 w zw. z art. 398 ⁴ § 3 i art. 398 ²¹ k.p.c. i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), chyba, że w toku postępowania dojdzie do zdarzeń np. w postaci ustalenia wartości nieruchomości przez Sąd, co pociągnie za sobą zmianę tej wartości (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15, niepubl., z 23 września 2010 r., III CZ 35/10, niepubl., i z 14 listopada 1997 r. III CZ 82/97, niepubl.).

W postępowaniu kasacyjnym odpowiednie stosowanie – dla oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia – art. 19-23 k.p.c., nie może, zatem uzasadniać ponownego ustalania tej wartości. Możliwość odpowiedniego zastosowania do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia zarówno w apelacji, jak i skardze kasacyjnej przepisów o wartości przedmiotu sporu, musi być sprowadzona do tego, że w razie zaskarżenia w całości orzeczenia o całym przedmiocie sporu, jako wartość przedmiotu zaskarżenia należy podać jego wartość ustaloną w pierwszej instancji. Nie można natomiast odesłania tego rozumieć, jako uprawnienia do ponownego oznaczania wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek skargi kasacyjnej, w sposób prowadzący do podwyższenia ustalonej już wartości przedmiotu sporu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2003 r., IV CZ 153/03, niepubl.).

Skoro wartość przedmiotu zniesienia współwłasności została przez wnioskodawców określona na kwotę 170 000 zł, czego poprzedniczka prawna skarżących w toku postępowania nie zakwestionowała, to wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze – sprowadzająca się do wartości udziału skarżących w nieruchomości nie może być naliczana od wartości wyższej. W toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji jedynie wnioskodawcy domagali się dopuszczenia

dowodu z opinii biegłego na okoliczność wartości nieruchomości, w tym w szczególności wartości budynku (k. 140). Wiązało się to z wnioskami opinii biegłego z dziedziny budownictwa, w kontekście celowości poniesienia wydatków niezbędnych do dokonania podziału fizycznego budynku w stosunku do jego wartości (k. 146).

Aktualne twierdzenia skarżących, że wartość nieruchomości objętej postępowaniem w istocie wynosiła ponad 170 000 zł, nie mają zatem żadnego znaczenia i nie mogą wpłynąć na ocenę dopuszczalności skargi kasacyjnej, którą limituje wartość z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. określona, przy uwzględnieniu zasady stabilizacji wartości przedmiotu sporu. Dopuszczalność sprawdzenia w postępowaniu kasacyjnym wartości przedmiotu zaskarżenia ma prowadzić do wyeliminowania wadliwości w oznaczeniu tej wartości przez skarżących, a nie naruszeniu zasady jej stabilizacji (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 lutego 2016 r., I CZ 128/15, niepubl. i z 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15, niepubl.)

Wobec tego, że wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być podana dowolnie, tak aby uzyskać prawo do wniesienia skargi kasacyjnej, a rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia na którą mogłaby opiewać skarga kasacyjna (56 000 zł) nie przekracza progu, o którym mowa w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 394¹ § 1 oraz art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 i 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach należnych w postępowaniu zażaleniowym pełnomocnikowi ustanowionemu dla poprzedniczki prawnej uczestników E. C. z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 11 pkt 6 w zw. z § 8 pkt 6 i § 16 ust. 2 pkt 2 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

[SOP]

[f.n]

